

Beszéljünk iskoláink jövőjéről

TANDEM, n.o.

2017

BETHLEN GÁBOR
Alap

Jelen tanulmány a Bethlen Gábor Alap „A magyar kultúráért és oktatásért 2017” központi pályázat támogatásával készült. A pályázat neve: „Beszéljünk iskoláink jövőjéről!”.

Bevezető

A Beszéljünk iskoláink jövőjéről projekt 2016 szeptemberében indult azzal a céllal, hogy az oktatás jelenéről és jövőjéről folyó országos diskurzusba bevonja a magyar ajkú nyilvánosságot is: **szülőket, pedagógusokat**, magukat a **diákokat** és bárkit, aki érdeklődik az oktatási intézményekben zajló oktató és nevelő munka iránt. A projekt célja az **oktatásunk jövőképre** vonatkozó ötletek, elképzelések feltárása és összegyűjtése volt a szlovákiai magyar közvélemény körében.

A szlovák példa

A projekt elindítását a szlovák nyelven futó „**Chceme vedieť viac**“ („Többet akarunk tudni“) kampány inspirálta. Az országos civil kezdeményezés elindítói és működtetői – Peter Drál, Zuzana Zimenová, Elena Gallová-Krieglerová és Fedor Blaščák – 2014 márciusától kezdve Szlovákia szerte tartottak **workshopokat** felnőtteknek és gyerekeknek, illetve szerveztek kerekasztal-beszélgetéseket szakemberekkel oktatási témákban. Céljuk, hogy előre mozdítsák a nyilvános párbeszédet az oktatásunk jövőjéről, és hogy az oktatásunk jelenét és jövőjét érintő kérdéseket széles körű **társadalmi témává tegyék a szülők és a gyerekek bevonásával**. A „Beszéljünk iskoláink jövőjéről” projekttel a magyar ajkú szülőket, diákokat és pedagógusokat is bevontuk az országos diskurzusba. A módszertant egyeztetettük a szlovák kollégákkal, a helyszínek kiválasztásánál elsősorban arra figyeltünk, hogy egész Dél-Szlovákia – kelettől nyugatig – érintve legyen, s ne csak egy régióban menjünk el egymáshoz közeli városokba, iskolákba.

Pozsonytól Nagykaposig

A projekt keretén belül 2016 októberétől 2017 júliusáig tartottunk workshopokat Pozsonyban, Rimaszombatban, Komáromban, Dunaszerdahelyen, Nagykaposon, Galántán és Vágsellyén. Külön figyelmet fordítottunk arra, hogy elmenjünk abba a három szlovákiai felsőoktatási intézménybe, ahol magyar nyelven is zajlik pedagógusképzés (1. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem – Közép-európai Tanulmányok Kara, 2. Selye János Egyetem Komáromban, 3. Comenius Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék Pozsonyban), illetve tartottunk egy workshopot a Pozsonyi Magyar Szakkollégium tagjainak is. Összesen 194 diákot és 173 felnőtt érdeklődőt – szülőket, tanárokat, egyetemistákat, a téma iránt elkötelezetteket – értünk el.

Oktatáspolitikai helyett...

Az iskolaügy és az oktatás az utóbbi években szinte csak negatív előjellel kerültek bele a közbeszédbe olyan témáknak köszönhetően, mint az alacsony tanári bérek, a pedagógussztrájk, gyenge felmérési eredmények, miniszterek érkezése és távozása a tárca éléről vagy az uniós támogatások gyanús szétosztása. Különösen igaz ez a kisebbségi magyar közbeszédünkre, **az iskolaügyről legtöbbször csak akkor hallunk, amikor baj van:** mert fogynak a magyar gyerekek a magyar iskolákból, mert veszélyben forognak a kis létszámú iskoláink, mert a magyar anyanyelvi oktatást hátrányosan érinti a kerettanterv-módosítás vagy mert feszültség alakul ki egy-egy iskola vezetősége és az önkormányzat között (lásd Muzsla vagy Gúta esetét). Ezek mind fontos oktatáspolitikai témák, amikről valóban szükséges beszélni.

... pedagógiai, tartalmi kérdések

A workshopjainkon ezzel szemben azt a célt tűztük ki, hogy **jövőbe mutató és a pedagógia, tartalmi kérdésekre irányuló diskurzust** folytassunk a résztvevőkkel. Milyen szerepe van és lesz a társadalmunkban az iskolának? Hogyan változik a pedagógus szerepe az oktatási folyamatban? Ugyanúgy tanulunk, mint 25 éve? Hogyan kellene tanulnunk 25 év múlva? **Milyen helynek kellene lennie egy iskolának, hogy oda örömmel járjon tanár és diák?** Egyáltalán lehet a tanulás örömteli? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekkel foglalkoztunk a workshopokon: tanárokkal, szülőkkel, iskolavezetőkkel, fenntartókkal, önkormányzati képviselőkkel, egyetemistákkal és magukkal a diákokkal. A kiállítás egy **kreatív összegzése** annak, amit hallottunk és láttunk a workshopok résztvevőitől.

A műhelymunkák helyszínei és időpontjai (keretbe – vagy egy terkepbe lehetne esetleg?):

1. [Pozsony](#), 2016. október 3.
2. [Rimaszombat](#), 2016. október 21.
3. [Komárom](#), 2016. november 3.
4. [Dunaszerdahely](#), 2016. november 16.
5. [Nagykapos](#), 2016. november 23.
6. [Pozsony](#), Pozsonyi Magyar Szakkollégium, 2016. december 13.
7. [Nyitra](#), Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara, 2017. február 22.
8. [Galánta](#), 2017. március 22.
9. [Komárom](#), Selye János Egyetem, 2017. április 26.
10. [Pozsony](#), Comenius Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, 2017. május 15.
11. [Csali-völgy](#), [V. Szövetségi Nagytábor](#) – Szlovákiai Magyar Cserkészszövetség, 2017. július 24.

A jövő ideális iskolája – ahogy a résztvevők látták

Arról, hogy mi nem tetszik az iskoláink működésében vagy az oktatásban, sokat beszélünk. De arról van-e elképzelésünk, hogyan kéne kinéznie egy ideális iskolának és az ideális oktatásnak? Mi lenne, ha erről is gondolkodnánk közösen? A workshopjaink résztvevőivel megtettük. Most jöjjön egy kis válogatás abból, milyenek látták az ideális iskolát.

Mi lenne, ha a hely, ahol a diákok tanulnak, úgy lenne berendezve, hogy ott mindenki a lehető legkényelmesebben érezze magát?

„Tanulás közben hallgathassunk zenét” (kilencedikes diák, Rimaszombat)

„Miért van az, hogy az első két osztályt még élvezi a gyerek de a hatodikat meg hetediket már utálja?” (egyetemista, Pozsony)

„Ne úgy legyenek beosztva az osztályok, hogy okosok – buták, ne nézzenek le minket, ugyanúgy foglalkozzanak mindenkivel” (kilencedikes diák, Komárom)

Ami a felnőtteknek a munkahely, az a gyerekeknek az iskola: reggel elmennek oda s a legtöbb esetben csak délután jönnek haza. Vagyis az aktív napi idejüknek – az alvást leszámítva – csaknem kétharmadát az iskolában töltik. Ezért az ideális iskola nagy hangsúlyt fektet a diákok – és tanárok! – kényelmére. Nem várja el, hogy az egész napot egyetlen széken ülve töltsék el egy padban, hanem az osztályokban vannak kényelmes babzsákfotelek, kanapék, fotelek, a diákok elhozhatják a saját kedvenc tárgyukat otthonról és maguk rendezhetik be az osztálytermet. Az iskolában van nyugiszoba, ahova elvonulhat az, aki magányra vágyik, a közösségi térben lehet közösen teázni, beszélgetni, tízórazni. A falak színesek, a földön szőnyegek vannak és miért ne lehetne kifüggesztve pár függőágy is? A diákok szabadon sétálhatnak az iskola körüli zöld övezetben a fák között, de a folyosók is tele vannak növényekkel. És nem csak nyugiszoba van, hanem ún. dühöngő is: mindenkinek joga van bosszúsnak, csalódottnak lenni, a negatív érzelmek nem elfojtva vannak, hanem biztosítva van a lehetőség a ventilálásukra, anélkül, hogy mások elleni agresszióba fordulna át.

Mi lenne, ha az osztályban több tanár lenne egyszerre?

„Én nem emlékszem olyan tanárra, hogy valaki valamikor is beismerte volna, hogy ő rosszat mondott.” (egyetemista, Komárom)

„A tanár ne ellenség legyen.” (egyetemista, Pozsony)

„A tanárok meséljenek többet az életükről”

Hozzászoktunk, hogy a pedagógus a tudás birtokosa, akinek az a dolga, hogy ezt a tudást átadja. De vajon megállja-e még a helyét ez az elképzelés a 21. század elején is? Mikor a világhálón szinte csak másodpercek kérdése, hogy megszerezzünk bármilyen információt. Ráadásul a világháló beköltözött a mobiljainkba, tabletjeinkbe.

A tanárok a jövő ideális iskolájában sokkal inkább irányítói a tanulásnak, mint forrásai a tudásnak. Támogatják a diákok tanulását, mentorok, facilitátorok és csoportvezetők. Az oktatásban megnő a jelentősége a külsős szakembereknek, akiket bevonnak az oktatásba. Szoros az együttműködés a szülőkkel. A tanár legfontosabb feladata, hogy segít a diákoknak megkülönböztetni a hiteles forrást a megbízhatatlantól.

Mi lenne, ha a diákoknak több beleszólásuk lenne, hogy milyen forrásból tanulnak?

„Egy diáknak látni kell a világot, nem csak a tanteremben ülnie.” (szülő, Komárom)

„Ha vesszük az életet, az életben sincs biológia, az életben van olyan, hogy máj, meg van olyan, hogy benzin és így tovább.” (egyetemista, Komárom)

Ahány ház, annyi szokás – tartja a mondás. Úgy látszik, az iskolákra ez nem vonatkozik, mert abba nem igazán van beleszólásuk a diákoknak, hogy milyen forrásból tanulhatnak és hogyan. A jövő ideális iskolájában nem kell magolniuk, nem kell gyorsírással körmölniük, amit a tanár diktál, sőt, még tantárgyak sincsenek. S akkor mi van helyettük? Témakörök szerint tanulnak, és a hét napjai se órarendre vannak beosztva, hanem témák szerint. A diákok nem a tanártól kapják meg a válaszokat, hanem maguknak kell utánajárniuk. Feladatokat, problémákat kell megoldaniuk, s ezeken keresztül tanulnak. A hangsúly a gyakorlatra van helyezve, nem az elméletre.

Mi lenne, ha a diákok többet tanulnának a kortársaiktól?

„A tanároktól? Ők csak diktálnak, mi meg tanulunk” (kilencedikes diák, Pozsony)

Az informális tanulás egyik leggyakoribb formája, hogy a kortársak egymásnak mesélnék el történeteket, árulnak el titkokat, világosítják fel egymást, adnak tanácsokat stb. Miért ne használnánk ki ezt az érdeklődést egymás iránt a formális oktatásban is?

A jövő ideális iskolájában a diákok egymással és egymástól is sokat tanulnak: az idősebb diákok mentorálják a fiatalabbakat, a kortársak pedig közösen oldanak meg feladatokat, projekteket valósítanak meg. A szükséges új tudást is úgy szerzik meg, hogy kijelölik egymást közt, ki minek néz utána, s aztán megosszák egymásnak. A tanár irányítja a folyamatot, de nem tőle jön a tudás, hanem a diákoktól a diáknak.

Mi lenne, ha a gyerekeket az aktuális szükségleteik alapján tanítanánk, nem pedig a lehetséges jövőbeli foglalkozásuk igényei szerint?

„Miért van az, hogy egy kedves gyerek az osztályteremben gonosz lesz?” (egyetemista, Pozsony)

„Az a baj, hogy nincs vitakultúránk.” (egyetemista, Nyitra)

„Kétkedj, de gondolkodj. Add önmagad. Legyetek nyitottak és tanuljatok egymástól.” (egyetemista, Pozsony)

„Most komolyan: kinek van szüksége matematikai szövegértésre?” (kilencedikes diák, Komárom)

Hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy az iskola nem csak tanít, hanem nevel is. A tudásra koncentrálnak, azt mérjük, azt várjuk el. Mi lenne, ha a személyiségfejlesztés legalább olyan fontossá válna, mint a tudásátadás?

A jövő ideális iskolájában a diákok társas készségei is fejlesztve vannak: az önismereti foglalkozások, a kreatív műhelymunkák és a rendszeres testmozgás szerves részei a hétköznapi életnek. „Csak az nem hibázik, aki nem csinál semmit” az iskola vezérmotívuma, ezért nem azt várja el a diákoktól, hogy hibátlanul teljesítsék a feladataikat, hanem hogy merjenek kipróbálni új dolgokat, keressék a határaikat. Még annak az árán is, hogy hibákat követnek el. A konfliktusok nincsenek a szőnyeg alá söpörve, hanem oldva vannak azok körében, akit érint. A diákok nincsenek kritizálva a véleményükért, épp ellenkezőleg: biztatva vannak a kritikus gondolkodásra. A pénzügyi ismeretek és a gazdálkodás a saját vagyonnal is be vannak építve az osztályok életébe.

Mi lenne, ha a diákok nem kapnának jegyeket?

„A szülő se csak egy számot látna.“ (szülő, Galánta)

„A verseny a lovaknak való.“ (szülő, Komárom)

„Egy olyan tanár kell, aki sokkal jobban ismeri a gyerekeket.“ (szülő, Rimaszombat)

„Ne nézzenek már le valakit csak azért, mert rossz tanuló valamiből!”

Értékelni sok mindent és sokféleképpen lehet. Az osztályzás csak egy lehetőség a sok közül, mely elsősorban az elsajátított kognitív ismeretek mérésére alkalmas. És mi van azokkal a készségekkel és hozzáadott értékekkel, amelyek nehezebben mérhetők egy ötös skálán?

A jövő ideális iskolájában az értékelés személyre szabott lesz és reflektálni fog a diák egyéni fejlődésére. Nem lesznek jegyek, így a rossz osztályzattal nem lehet többé úgy visszaélni, hogy az a nevelés eszközévé váljon és helytelenített magatartási formákat büntessenek vele. Lesz viszont helyette visszajelző füzetecske és a diákok önmagukat is fogják értékelni. Mivel a tanár nem csak egy számot ad a diáknak, hanem kifejti, leírja, hogyan látja a diák teljesítményét, a szülőnek is pontosabb képe van arról, hogyan működik a gyermeke az iskolában. Ennek hatására nő a bizalom a szülő meg a tanár között is. Az egyetem mintájára kreditrendszer működik, amelyben bizonyos ciklusonként el kell érni bizonyos számú kreditet.

A jövő ideális iskolája – ahogy a diákok látták

Ki mindenkitől tanultok?

- ✓ Szülőktől
- ✓ Barátoktól, osztálytársaktól
- ✓ Az edzőmtől
- ✓ Öregebb emberektől, amikor mesélnek, hogy mi változott
- ✓ Tanároktól is, de ők csak diktálnak
- ✓ Film, zene, játékok
- ✓ Facebook, youtube
- ✓ Az utcától
- ✓ Az állatoktól

Hogyan jó tanulni?

- ✓ Nem könyvekből, hanem ha megmutatja valaki
- ✓ Filmekkel, képekkel, animációkkal
- ✓ Apránként, nem sokat egyszerre, úgy jobban befogadja az agyam
- ✓ Ha használhatunk számítógépet
- ✓ Ha nem erőltetik, hanem magamtól
- ✓ Ha tudom, hogy szükségem lesz rá
- ✓ Ha vannak céljaim
- ✓ Ha látom, ki hogyan csinálja
- ✓ Magyarul

Hol tanultok?

- ✓ Kinn a természetben
- ✓ Iskolában: az osztályban és a folyosón

- ✓ Tanulmányi kiránduláson
- ✓ Suliban, óra előtt
- ✓ Otthon
- ✓ Buszon/vonaton
- ✓ Edzésen
- ✓ Moziban – pl. idegen nyelvet
- ✓ Kiállításon vagy múzeumban

Hogyan tanultok leghatékonyabban?

- ✓ Ha érdekel, akkor én magam nézek utána
- ✓ Összpontosítással
- ✓ Zenével
- ✓ Ha interneten utána olvashatok
- ✓ Gyakorlással
- ✓ Ha vannak képek, azokról eszembe jutnak a dolgok
- ✓ Kényelmes helyen
- ✓ Ha közben játszani is lehet
- ✓ Ha elmondom valakinek